

צום תשעה באב (ט' באב) – איגרת מידע לעובדים בארגוני רווחה ושירותים חברתיים

צום תשעה באב יחול השנה ב-30 ביולי. הוא יחל ב-29 ביולי מהשקיעה, ויסתיים ב-30.7, קצת לאחר השעה 20:00.

רקע כללי

לפי הדת היהודית, יום תשעה באב (ט' באב) הינו יום אבל. ביום זה מקיימים תענית לציון חורבן בית המקדש הראשון, חורבן בית המקדש השני ומאורעות טרגיים נוספים המיוחסים לאותו יום.

מידע שימושי לצוות ועצות להתייחסות בתקופה זו:

- **סדר היום:** המתענים בתשעה באב מחויבים ב"חמשת האיסורים" (אכילה ושתייה, רחיצה, סיכה, נעילת סנדל או נעל מעור ויחסי אישות). כמו כן אסור ללמוד תורה מלבד סוגיות של אבילות וקיימות מגבלות על עיסוקים ומלאכות שונות. בנוסף נוהגים, כמנהגי אבלות, לשבת על רצפה/מזרון/כסא נמוך עד חצות היום (12.45 לערך), לא לברך לשלום ולהימנע משיחה של בטלה, צחוק וקלות ראש. ליל ובבוקר התענית קוראים בבית הכנסת את מגילת איכה ומקוננים על חורבן בית המקדש ועל צרות נוספות.
 - **פטורים מהצום:** חולים שההימנעות מאכילה או משתייה עלולה לסכן אותם אפילו אם הסיכון נמוך אסור להם לצום. פעמים קיימות הקלות במקרים הבאים: חולים שנפלו למשכב אף אם הצום אינו מהווה סכנה עבורם; יולדות: ילדים עד גיל בר/בת מצווה ועוד. גם הפטורים מהצום לא יאכלו מאכלי מותרות אלא יסתפקו בארוחה פשוטה. מומלץ בכל מקרה פרטי להיוועץ בסמכות הלכתית.
 - **הסעדה:** מומלץ להתאים את שעות הארוחות ככל שניתן לשעות תחילת הצום וסימומו. מכיוון שהצמים אוכלים ארוחה מפסקת לפני שקיעת החמה, מומלץ לארגון לספק ארוחה עשירה יותר המותאמת לתחילת הצום ולסופו. נהוג שלא לאכול ארוחה בשרית בצאת הצום.
 - **מפגשים:** מכיוון שההנחיה היא להשתדל שלא להסיח דעת מן האבלות - כשניתן לעשות את המפגש במועד אחר, יתכן שהפונים יבקשו לשנות את מועד המפגש. כשהמפגש נחוץ ומועדו בתשעה באב חיוני (אפילו במקרים בהם דחייתו אינה מסכנת חיים) – מותר. במקרים שבהם המפגש קשור לאחד מאיסורי היום - יש להיוועץ בסמכות הלכתית.
 - **עבודה ביום תשעה באב:** יש להיערך לכך שישנם עובדים שיבקשו חופשה ביום זה (מוכר כיום בחירה), הן כתוצאה מקושי הצום והן כתוצאה מההנחייה ההלכתית למעט במלאכה ביום זה.
 - **רחיצה:** מותרת רחיצה הנחוצה לצורך רפואי אך יש לצמצמה ככל הניתן. רחיצת וחיטוי ידיים על פי ההנחיות הרפואיות - מותרות.
 - **קוד לבוש/נעליים:** לא לובשים ביום זה (ולחלק מהקהילות גם בימים הקודמים) בגדים מכובסים או מגוהצים. יש להתלבש בבגדים פשוטים שאינם חגיגיים. לא נועלים מעלי עור. יש הנוהגים להתהלך יחפים ובגרביים בלבד.
 - **התייחסות הארגון:** ישנם מספר תחומים שלגביהם חשוב לעדכן את הצוות המקצועי על מנת להימנע מאי-הבנות תרבותיות: 1. חלק מהצמים לא ישיבו לברכת שלום או יסתפקו באמירה רפה או הנד ראש. 2. בשל האיסורים לעיל, יהיה צורך לעתים לנהל דיאלוג עם מקבל השירות ומשפחתו להתאמת הטיפול ו/או הייעוץ (למציאת חלופות או לדחייתם למועד אחר במידה והדבר אינו מסוכן).
 - **אחר הצהריים של יום הצום:** לקראת אחר הצהריים של יום הצום מומלץ להימנע מפעילויות על מנת להקל על הצמים.
 - **פעילויות מקצועיות:** בשל הצום ובשל האיסורים על מלאכות מסוימות, יש להימנע מעריכת סדנאות והכשרות במועד זה.
 - **סוגיות דתיות בשירות המקצועי:** מומלץ לארגון לבדוק טרם הצום מי הם המקורות הקהילתיים והדתיים הרלוונטיים לפתרון מקרים מקצועיים ו/או טיפוליים שיש בהם סתירה בין הטיפול המקצועי לבין התפיסות הדתיות של המטופלים.
- המרכז הבין-תרבותי לירושלים מודה לרב צבי פורת, רב ויועץ הלכתי במרכז הרפואי שיבא ובביה"ח אלי"ן על הערותיו ההלכתיות הנזכרות באיגרת זו. תודה לאלו שיעצו בהכנת האיגרת ולצוות מהמרכז הבין-תרבותי: ד"ר חגי אגמון-שניר, ד"ר מיכל שוסטר ואורנה שני.

בכל מקרה, אין לראות בדף זה משום ייעוץ הלכתי או רפואי.

אגרות מידע נוספות לגבי חגים ומועדים בארגוני רווחה ושירותים חברתיים ניתן למצוא [בדף הפרסומים של המרכז הבין-תרבותי לירושלים](http://jicc.org.il/heb) (<http://jicc.org.il/heb>)